

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः॥

इषे त्वोर्जे त्वा वायवः स्थोपायवः स्थ देवो वः सविता
 प्राप्यतु श्रेष्ठतमायु कर्मण् आ प्यायध्वमन्त्रिया देवभागमूर्जस्वतीः
 पयस्वतीः प्रजावतीरनमीवा अंयक्ष्मा मा वः स्तेन ईशत् मा-
 ऽघशः सो रुद्रस्य हैतिः परि वो वृणक्तु ध्रुवा अस्मिन्नोपतौ स्यात्
 बुद्धीर्यजमानस्य पुशून्याहि॥ (१)

इषे त्रिचत्वारि २शत्॥ १॥ [१]

यज्ञस्य घोषदसि प्रत्युष्टु रक्षः प्रत्युष्टु अरातयः
 प्रेयमंगाद्विषणा बुरुहिरच्छु मनुना कृता स्वधया वितष्टा त
 आवहन्ति कवयः पुरस्ताद्वेभ्यो जुष्टमिह बुरुहिरासदै देवानां
 परिषूतमसि वरुषवृद्धमसि देवबरहिर्मा त्वाऽन्वङ्गा तिर्यक्पर्व
 ते राध्यासमाच्छेत्ता ते मा रिषु देवबरहिः शतवलशं वि रोह
 सुहस्रवलशा (२)

वि वयः रुहेम पृथिव्याः सुम्पृचः पाहि सुसुभृता त्वा
 सम्भराम्यदित्ये रास्ताऽसीन्द्राण्यै सुन्नहनं पूषा तै ग्रन्थिं ग्रन्थातु
 स ते माऽस्थादिन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुद्यच्छे बृहस्पतेर्मूर्ध्रा
 हराम्युर्वन्तरिक्षमन्विहि देवङ्गममसि॥ (३)

सुहस्रंवलशा अष्टात्रिंशत्त्वा ॥ २ ॥ [२]

शुन्ध्यंध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै मातरिश्वनो घर्माऽसि
द्यौरसि पृथिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना दृहस्त्व मा
ह्वार्वसूनां पुवित्रमसि शतधारं वसूनां पुवित्रमसि सुहस्रधारः
हुतः स्तोको हुतो द्रुपस्तोऽग्नयै बृहते नाकाय स्वाहा द्यावा-
पृथिवीभ्यः सा विश्वायुः सा विश्वव्यचाः सा विश्वकर्मा
सम्पृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणीर्मधुमत्तमा मन्द्रा धनस्य सातये सोमेन्
त्वाऽऽतनुच्छीन्द्राय दधि विष्णो हुव्यः रक्षस्व॥ (४)

सोमेनादौ च ॥ १ ॥ [३]

कर्मणे वां देवेभ्यः शकेयुं वेषाय त्वा प्रत्युष्टः रक्षः प्रत्युष्टा
अरातयो धूरसि धूर्व धूर्वन्तुं धूर्व तं योऽस्मान्धूर्वति तं धूर्व यं
वयं धूर्वमस्त्वं देवानामसि सस्तितमं पप्रितमं जुष्टतमं वहितमं
देवहूतमहुतमसि हविर्धानं दृहस्त्व मा ह्वार्मित्रस्य त्वा चक्षुषा
प्रेक्षे मा भेर्मा सं विकथा मा त्वा (५)

हि॒सिषमुरु वाताय देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवैऽश्विनोर्बहुभ्या॑
पृष्णो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वपाम्यग्नीषोमा॑भ्यामिदं देवानामिदमु-
नः सुह सफात्यै त्वा नारात्यै सुवरभि वि रख्येषं वैश्वानरं
ज्योतिर्दृहन्तान्दुर्या॑ द्यावापृथिव्योरुर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्यास्त्वो-
पस्थे सादयाम्यग्ने हुव्यः रक्षस्व॥ (६)

मा त्वा पद्मत्वारिष्ठशब्द॥२॥ [४]

देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिंद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य
रश्मिभिरापो देवीरग्रेपुवो अग्रेगुवोऽग्रं इमं यज्ञं नयताग्रे
यज्ञपतिं धत्त युष्मानिन्द्रोऽवृणीत वृत्रतूर्ये यूयमिन्द्रमवृणीध्वं
वृत्रतूर्ये प्रोक्षिताः स्थाग्रये वो जुष्टं प्रोक्षाम्यग्रीषोमाभ्याः
शुन्ध्यध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्याया अवधूतः रक्षोऽवधूता
अरातयोऽदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा (७)

पृथिवी वैत्तविषवर्णमसि वानस्पत्यं प्रति त्वा-
ऽदित्यास्त्वग्वैत्तविषस्तनुरसि वाचो विसर्जनं देवर्वातये त्वा
गृह्णाम्यद्विरसि वानस्पत्यः स इदं देवेभ्यो हृव्यः सुशमि-
शमिष्वेषमा वदोर्जमा वंद द्युमद्वदत वयः सञ्ज्ञातं जेष्म
वरुषवृद्धमसि प्रति त्वा वरुषवृद्धं वेत्तु परापूतः रक्षः परापूता
अरातयो रक्षसां भागोऽसि वायुर्वो विविनकु देवो वः सविता
हिरण्यपाणिः प्रति गृह्णातु॥ (८)

त्वा भाग एकादश च॥२॥ [५]

अवधूतः रक्षोऽवधूता अरातयोऽदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा
पृथिवी वैत्तु दिवः स्कंभनिरसि प्रति त्वा ऽदित्यास्त्वग्वैत्तु धिषणां-
ऽसि पर्वत्या प्रति त्वा दिवः स्कंभनिर्वैत्तु धिषणांऽसि पार्वतेयी
प्रति त्वा पर्वतिर्वैत्तु देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवैऽश्विनोर्बहुभ्यां पूज्यो

हस्तांभ्यामधिवपामि धान्यमसि धिनुहि देवान्प्राणाय त्वाऽपानाय
त्वा व्यानाय त्वा दीर्घामनु प्रसिंतिमायुषे धां देवो वः सविता
हिरण्यपाणिः प्रति गृह्णातु॥ (९)

प्राणाय त्वा पञ्चदश च॥१॥ [६]

धृष्टिरसि ब्रह्मं युच्छापाऽग्नेऽग्निमामादं जहि निष्क्रव्यादः
सेधा दैवयजं वह निर्दग्धः रक्षो निर्दग्धा अरातयो ध्रुवमसि
पृथिवीं दृःहाऽऽयुर्दृःह प्रजां दृःह सजातानुस्मै यजमानाय
पर्यूह धर्त्रमस्यन्तरिक्षं दृःह प्राणं दृःहापानं दृःह सजातानुस्मै
यजमानाय पर्यूह धरुणमसि दिवं दृःहु चक्षुर्- (१०)

दृःहु श्रोत्रं दृःह सजातानुस्मै यजमानाय पर्यूह धर्माऽसि
दिशो दृःहु योनिं दृःह प्रजां दृःह सजातानुस्मै यजमानाय पर्यूह
चितः स्थ प्रजामस्मै रयिमस्मै संजातानस्मै यजमानाय पर्यूह
भृगूणामङ्गिरसां तपसा तप्यध्वं यानि धर्मे कुपालान्युपचिन्वन्ति
वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू वि मुञ्चताम्॥ (११)

चक्षुरथाचत्वारि४शब्दः॥२॥ [७]

सं वंपामि समापो अद्विरंगमत् समोषधयो रसेन सः
रेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वमन्द्यः परि प्रजाताः
स्थ समद्विः पृच्यध्वं जनयत्यै त्वा सं यौम्युग्मयै त्वाऽग्नीषोमाभ्यां

मुखस्य शिरोऽसि घर्मोऽसि विश्वायुरुरु प्रथस्वेऽरु तै यज्ञपतिः
प्रथतां त्वचं गृहीष्वाऽन्तरितः रक्षोऽन्तरिता अरातयो देवस्त्वा
सविता श्रपयतु वर्षिष्ठे अधि नाकेऽग्निस्ते तुनुवं माऽति धागग्ने
हृव्यः रक्षस्वं सं ब्रह्मणा पृच्यस्वैकुतायु स्वाहा॑ द्वितायु स्वाहा॑
त्रितायु स्वाहा॑॥ (१२)

सविता द्वाविश्वतिश्च॥१॥

[८]

आदद्व इन्द्रस्य बाहुरंसि दक्षिणः सुहस्रभृष्टिः शततेजा
वायुरसि तिग्मतेजाः पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा
हि॒सिष्पमपंहतोऽररुः पृथिव्यै ब्रुजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते
द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि
यं चं वयं द्विष्मस्तमतो मा मौगपंहतोऽररुः पृथिव्यै देवयजन्यै
ब्रुजं (१३)

गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां
परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं चं वयं द्विष्मस्तमतो मा
मौगपंहतोऽररुः पृथिव्या अदेवयजनो ब्रुजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु
ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि
यं चं वयं द्विष्मस्तमतो मा (१४)

मौगररुस्ते दिवं मा स्कानु वसंवस्त्वा परिगृह्णन्तु गायत्रेण
छन्दसा रुद्रास्त्वा परिगृह्णन्तु त्रैष्टुभेनु छन्दसाऽदित्यास्त्वा

परिगृह्णन्तु जागतेन छन्दसा देवस्यं सवितुः सुवे कर्म कृष्णन्ति
वेधसं कृतमस्यृतसदनमस्यृतश्रीरसि धा असि स्वधा अस्युर्वी
चासि वस्वी चासि पुरा कुरस्यं विसृपो विरपिशन्नुदादाय
पृथिवीं जीरदानुर्यामैरयं चन्द्रमसि स्वधाभिस्तान्धीरांसो अनुदृश्य
यजन्ते॥ (१५)

देवयजन्मै ब्रजन्मतो मा विरपिशन्नेकांदश च॥३॥ [१]

प्रत्युष्ट॑ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयोऽग्नेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा
निष्ठपामि गोष्ठं मा निर्मृक्षं वाजिनं त्वा सपलसाह॒ सम्माजिर्म
वाचं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं प्रजां योनिं मा निर्मृक्षं वाजिर्नीं त्वा
सपलसाही॒ सम्माज्यशासाना सौमनसं प्रजा॒ सौभाग्यं
तुनूम। अग्नेरनुव्रता भूत्वा सन्नह्ये सुकृतायु कम्। सुप्रजसस्त्वा
व्य॒ सुपलीरुपं (१६)

सेदिम। अग्ने सपलदम्भनमदब्यासो अदोभ्यम्। इमं विष्णामि
वरुणस्य पाशं यमबधीत सविता सुशेवः। धातुश्च योनौ सुकृतस्य
लोके स्योनं मैं सुह पत्या करोमि। समायुषा सम्प्रजया समग्रे
वर्चसा पुनः। सम्पली पत्याऽहं गच्छे समात्मा तुनुवा मम। महीनां
पयोऽस्योषधीनां रसस्तस्य तेऽक्षीयमाणस्य निर्- (१७)

वंपामि महीनां पयोऽस्योषधीनां रसोऽदब्येन त्वा चक्षुषा-
जवैक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेह्यग्निस्ते तेजो मा वि

नैदृग्नेर्जिह्वाऽसि सुभूर्देवानां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे भव
शुक्रमसि ज्योतिरसि तेजोऽसि देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण
पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः शुक्रं त्वा शुक्रायां धाम्नेधाम्ने
देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यर्चिस्त्वाऽर्चिषि
धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि॥ (१८)

उप नी रश्मिभिः शुक्रः पोडंश च॥३॥ [१०]

कृष्णोऽस्याखरेष्टोऽग्नये त्वा स्वाहा वेदिरसि बुरुहिषे त्वा
स्वाहा बुरुहिरसि सुग्म्यस्त्वा स्वाहा दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा
पृथिव्यै त्वा स्वधा पितृभ्य ऊर्भव बरहिषद्य ऊर्जा पृथिवीं
गच्छत विष्णोः स्तूपोऽस्यूर्णप्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासुस्थं देवेभ्यो
गन्धर्वोऽसि विश्वावसुरिश्वस्मादीषतो यजमानस्य परिधिरिड
ईडित इन्द्रस्य बाहुरसि (१९)

दक्षिणो यजमानस्य परिधिरिड ईडितो मित्रावरुणौ
त्वोत्तरतः परिघतां ध्रुवेण धर्मणा यजमानस्य परिधिरिड ईडितः
सूर्यस्त्वा पुरस्तात्पातु कस्याश्चिदुभिशस्त्या वीतिहोत्रं त्वा कवे
द्युमन्तः समिधीमह्यम्ने बृहन्तमध्वरे विशो यन्त्रे स्थो वसूना॒
रुद्राणांमादित्यानां॒ सदसि सीद जुहूरुपभृद्वाऽसि घृताची॑ नाम्ना॑
प्रियेण॑ नाम्ना॑ प्रिये सदसि सीदैता असदन्सुकृतस्य लोके ता

विंष्णो पाहि पाहि युज्ञं पाहि युज्ञपतिं पाहि मां यंज्ञनियम्॥ (२०)

ब्रह्मरसि प्रिये सदसि पञ्चदश च॥२॥

[११]

भुवनमसि वि प्रथस्वाग्ने यष्टिरिदं नमः। जुहेह्यग्निस्त्वा॑ ह्यति
देवयज्याया॑ उपभृदेहि॑ देवस्त्वा॑ सविता॑ ह्यति॑ देवयज्याया॑
अग्नविष्णू॑ मा वामवं क्रमिषु॑ वि जिहाथां॑ मा मा॑ सन्तासं॑ लोकं
मै॑ लोककृतौ॑ कृणुतं॑ विष्णोः॑ स्थानं॑ मसीत॑ इन्द्रो॑ अकृणोद्वीर्याणि॑
समाख्योधर्वो॑ अंध्वरो॑ दिविस्पृशमहुतो॑ युज्ञो॑ युज्ञपतेरिन्द्रां॑
वान्धस्वाहा॑ बृहद्ब्राः॑ पाहि॑ माऽग्ने॑ दुश्चरितादा॑ मा॑ सुचरिते॑ भज॑
मुखस्य॑ शिरोऽसि॑ सं॑ ज्योतिषा॑ ज्योतिरङ्काम्॥ (२१)

अहुत् एकविश्वाशतिश्व॥१॥

[१२]

वाजस्य मा प्रसुवेनोद्घाभेणोदग्रभीत्। अथा॑ सुपला॒ इन्द्रो॑ मे॑
निग्राभेणाधरा॒ अकः। उद्घाभं च॑ निग्राभं च॑ ब्रह्म॑ देवा॑ अंवीवृधन्।
अथा॑ सुपलानिन्द्राग्नी॑ मै॑ विषूचीनान्व्यस्यताम्। वसुभ्यस्त्वा॑
रुद्रेभ्यस्त्वाऽऽदित्येभ्यस्त्वाऽक्त॑ रिहाणा॑ वियन्तु॑ वयः। प्रजां॑
योनि॑ मा निर्मृक्षमा॑ प्यायन्तामापु॑ ओषधयो॑ मुरुतां॑ पृष्ठतयः॑ स्थ॑
दिवं॑ (२२)

गच्छ॑ ततो॑ नो॑ वृष्टिमेरया॑। आयुष्पा॑ अग्नेऽस्यायुर्मे॑ पाहि॑ चक्षुष्पा॑
अग्नेऽसि॑ चक्षुर्मे॑ पाहि॑ ध्रुवाऽसि॑ यं॑ परिधिं॑ पूर्यधत्था॑ अग्ने॑ देव॑
पृणिभिर्वीयमाणः। तन्ते॑ एतमनु॑ जोषं॑ भरामि॑ नेदेष॑ त्वदपचेतयातै॑

यज्ञस्य पाथु उपु समिते॑ संस्कावभांगाः स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्टा
बर्गहिष्ठदश्च (२३)

देवा इमां वाचमुभि विश्वे गृणन्त आसद्यास्मिन्बुरुहिषि
मादयध्वमग्नेर्वामपत्रगृहस्यु सदसि सादयामि सुम्नायं सुम्निनी सुम्ने
मा धत्तं धुरि धुयौ पातमग्नेऽदव्यायोऽशीततनो पाहि माऽद्य दिवः
पाहि प्रसिंत्यै पाहि दुरिष्ठै पाहि दुरद्वन्यै पाहि दुश्चरितादविषन्नः
पितुं कृणु सुषदा योनिं स्वाहा देवा गातुविदो गातुं वित्वा
गातुमितु मनसस्पत इमं नो देव देवेषु यज्ञश्च स्वाहा वाचि स्वाहा
वाते धाः॥ (२४)

दिवश्च वित्वा गातुत्रयोदश च॥३॥ [१३]

उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः सुह मादयध्यैः। उभा
दाताराविषा॒ रयीणामुभा वाजस्य सातयै हुवे वाम्। अश्रव॑
हि भूरिदावत्तरा वां वि जामातुरुत वा घा स्यालात्। अथा
सोमस्य प्रयत्नी युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम्। इन्द्राग्नी
नवतिं पुरो दासपलीरधूनुतम्। साकमेकेन कर्मणा। शुचि नु स्तोमं
नवजातमुद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम्॥ (२५)

उभा हि वाऽ सुहवा जोहवीमि ता वाज॑ सुद्य उश्ते
धेष्टा॑। वृयमु त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये। धिये पूषन्नयुज्महि।
पुथस्पथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यानडुर्कम्। स नो

रासच्छुरुधंश्चन्द्राग्रा धियं धियः सीषधाति प्र पूषा। क्षेत्रस्य पतिना
व्यः हितेनैव जयामसि। गामश्वं पोषयित्वा स नौ (२६)

मृडातीदृशौ। क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि धेनुरिव पयो
अस्मासु धुक्वा। मधुश्वत् घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो
मृडयन्तु। अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि
विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहरणमेनो भूयिष्ठान्ते नम उक्तिं विधेम।
आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छुक्रवाम् तदनु प्रवैदुम्।
अग्निर्विद्वान्स यजाथ् (२७)

सेदु होता सो अध्वरान्स कृतून्कल्पयाति। यद्वाहिष्ठं तदग्नये
बृहदर्च विभावसो। महिषीव त्वद्रयिस्त्वद्वाजा उदीरते। अग्ने त्वं
पारया नव्यो अस्मान्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा। पूश्रं पृथ्वी
बहुला नं उर्वा भवा तोकाय तनयाय शं योः। त्वमग्ने व्रतपा
असि देव आ मर्त्येष्वा। त्वं यज्ञोष्वीङ्गयः। यद्वौ वयं प्रमिनामं
व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः। अग्निष्ठद्विश्वमा पृणाति विद्वान्
येभिर्देवा एव कृतुभिः कल्पयाति॥ (२८)

ज्येष्ठमा स नौ यजादा त्रयैविंशतिश्च॥४॥ [१४]

इषे त्वा यज्ञस्य शुभ्येवं कर्मणे देवोऽवधूतन्यृष्टिः सं वंपाम्या दंदे प्रत्युषं कृष्णोऽसि भुवनमसि
वाजस्योभा वां चतुर्दश॥१५॥

इषे वर्षहु भुवनमृष्टाविंशतिः॥२८॥

इषे त्वा कृत्पयांति॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः
समाप्तः॥१-१॥